

ганізацій, які діють нелегітимно й здійснюють терористичну діяльність. У нашій державі існує лише одна норма, яка передбачає настання кримінальної відповідальності за створення терористичної організації, – це ст. 258-3 КК України. Засуджуючи особу за цією нормою, суд має встановити наявність усіх ознак складу злочину в діянні особи. Для цього необхідно звернутися до Закону України „Про боротьбу з тероризмом” від 20 березня 2003 року № 638-IV. Саме в ньому дається визначення поняття „терористична організація”. Зважаючи на те, терористична організація є одним із видів злочинної організації, вказане законодавче поняття, не узгоджується з чинними положеннями Загальної частини КК України. Зокрема, в ч. 4 ст. 28 КК України зазначено, що злочин визнається вчиненим злочинною організацією, якщо дотримано кількісну ознаку такої організації – наявність п’яти і більше осіб. Законом України „Про боротьбу з тероризмом” для терористичної організації вимагається лише три і більше особи.

Вивчення вироків суду, доступних на сайті Єдиного державного реєстру судових рішень, показує, що в нашій державі немає вироку, в якому когось було б притягнуто до кримінальної відповідальності саме за **створення** (курсив наш. – *О.К.*) таких терористичних організацій як „ЛНР” і „ДНР”.

Самопроголошені „ЛНР” і „ДНР”, які Верховною Радою України визнані як терористичні організації [2], не пройшли відповідної процедури визнання їх терористичними, яка передбачена Законом України „Про боротьбу з тероризмом”. Згідно зі ст. 24 цього Закону, організація, відповідальна за вчинення терористичного акту **і визнана за рішенням суду терористичною** (курсив наш. – *О.К.*), підлягає ліквідації, а належне їй майно конфіскується. Заява про притягнення організації до відповідальності за терористичну діяльність подається до суду відповідно Генеральним прокурором, прокурорами Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя у встановленому законом порядку.

Отже, Звернення Верховної Ради України до Організації Об’єднаних Націй, Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Парламентської Асамблеї НАТО, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї ГУАМ, національних парламентів держав світу про визнання Російської Федерації державою-агресором, в якому „ЛНР” та „ДНР” називаються терористичними організаціями, є нічим іншим як політичним рішенням.

Визнання на політичному рівні зазначених організацій терористичними не забезпечує автоматичного визнання їх такими у правовому полі. Для цього необхідно вжити відповідних заходів, які б дозволили вважати їх терористичними із додержанням загальноправових принципів.

1. Глобальный индекс терроризма: информация об исследовании и его результаты. URL: <https://gtmarket.ru/ratings/global-terrorism-index/info>

2. Звернення до Організації Об’єднаних Націй, Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Парламентської Асамблеї НАТО, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї ГУАМ, національних парламентів держав світу про визнання Російської Федерації державою-агресором. URL: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/T150129.html

Кириченко Олег Вікторович
доктор юридичних наук, доцент
завідувач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
та спеціальної техніки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМИ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА БАНДИТИЗМ

Різновидом організованої групи або злочинної організації є банда. Кримінальна відповідальність за організацію озброєної банди з метою нападу на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб, а також участь у такій банді або у вчинюваному нею нападі передбачена у ст. 257 «Бандитизм» Кримінального кодексу України (далі – КК України) [1]. Суспільна небезпека бандитизму полягає у тому, що банда, будучи особливим видом злочинного угруповання, володіє зброєю та загрожує основам громадської безпеки. Основним безпосереднім об’єктом є громадська безпека від діяльності банд, а додатковим (факультативним) об’єктом – може бути життя та здоров’я громадян, свобода, статева недоторканість особи, власність, громадський порядок, авторитет органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Слід звернути увагу, що бандитизм має місце при вчиненні хоча б однієї із таких дій: організація банди (об'єднання зусиль трьох і більше осіб у стійку озброєну групу чи керівництво її учасниками); участь у такій банді (факт вступу до банди; спільна злочинна діяльність, яка охоплена загальною метою нападів на ті чи інші об'єкти тощо); участь у вчинюваному бандою нападі (безпосередня участь у нападі та виконання конкретних дій по досягненню злочинного результату). Банда належить до такої форми співучасті, як вчинення злочину організованою групою, а тому їй притаманні усі ознаки цієї форми співучасті у злочині, а також на неї повністю поширюється регулюючий вплив інституту співучасті у злочині.

Обов'язковою ознакою банди є її озброєність, тобто наявність зброї хоча б у одного із її учасників. При цьому інші члени банди знають про наявність зброї та її призначення. Звертаючись до теми озброєності банди, М. Курило поставив, на наш погляд, актуальне питання: «А якщо на певний період своєї діяльності банда залишається без зброї (наприклад, зброя вилучена працівниками правоохоронних органів чи продана самими учасниками банди), а в цей період вона продовжує вчиняти злочини, але вже без зброї? Чи можуть за такої умови вчинені учасниками банди злочини кваліфікуватися як бандитизм?». І далі він надає відповідь: якщо на певний період учасники банди позбавлені зброї і продовжують бандитські напади без її застосування, то їх дії мають бути кваліфіковані як бандитизм, оскільки діяльність банди не зупиняється, а мета нападів не змінюється [2, с. 45].

За конструкцією складу злочину аналізований злочин є усіченим, він вважається закінченим з моменту створення банди, незалежно від того, чи вчинили її члени хоча б один напад. Участь у банді визнається закінченим злочином з моменту, коли особа дізналася про злочинні наміри та плани банди і дала згоду на вступ до цієї злочинної групи чи виконала її доручення, незалежно від того, вчинила банда злочинні напади чи ні.

Суб'єктом злочину є фізична осудна особа, якій до вчинення злочину виповнилося чотирнадцять років. Участь у вчинюваному бандою нападі передбачає участь як самих її членів, так й інших осіб (які не є учасниками банди) в одному із нападів банди. Суб'єктивна сторона цього злочину характеризується прямим умислом. До прямого умислу при організації озброєної банди входить усвідомлення того, що особа організовує озброєну банду для вчинення нападу на підприємства, установи, організації або на окремих осіб, та бажання організувати таку банду. Прямий умисел при участі в озброєній банді передбачає усвідомлення особою факту своєї участі в озброєній банді та бажання бути її членом. Формальна згода на участь у банді без наміру надавати їй допомогу, а, навпаки, з наміром викрити бандитів, виключає умисел, відповідно і склад бандитизму. Змістом прямого умислу при участі у банді є усвідомлення факту своєї участі в нападі, вчиненому бандою, та бажання брати участь у ньому. Для цього складу злочину характерна спеціальна мета – це напад на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб.

Слід зазначити, що в чинному КК України не знайшло свого закріплення поняття «банда», яке історично завжди тлумачилося судовою практикою, а не законодавством. Тому з метою покласти край дискусії навколо цього поняття, ми пропонуємо внести доповнення до ст. 257 КК України, в якій надати визначення поняття «банда» та скоригувати диспозицію цієї статті, а саме: 1) диспозицію ст. 257 КК України викласти у такій редакції: «Організація або участь у банді, а також участь у вчинюваному нею нападі»; 2) у примітках до цієї статті дати таке визначення: «Банда – це організоване стійке озброєне об'єднання (три і більше) осіб, які попередньо зорганізувалися з метою нападу на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб».

З метою запобігання вчиненню тяжких чи особливо тяжких злочинів законодавець встановив спеціальні підстави звільнення від кримінальної відповідальності за злочини, передбачені ст.ст. 255, 258, 258-3, 258-5, 260, 263 КК України, на підставі яких звільняється від кримінальної відповідальності: 1) особа, крім організатора або керівника злочинної організації, за вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 255 КК України, якщо вона добровільно заявила про створення злочинної організації або участь у ній та активно сприяла її розкриттю (ч. 2 ст. 255 КК України); 2) особа за діяння, передбачене ч. 1 ст. 258 КК України в частині погрози вчинення терористичного акту, якщо вона до повідомлення їй про підозру у вчиненні нею злочину добровільно повідомила правоохоронний орган про цей злочин, сприяла його припиненню або розкриттю, у разі якщо внаслідок цього і вжитих заходів була відвернена небезпека для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, якщо в її діях немає складу іншого злочину; 3) особа за діяння, передбачене ч. 1 ст. 258-3 КК України, крім організатора і керівника терористичної групи чи терористичної організації, яка добровільно повідомила правоохоронний орган про відповідну терористичну діяльність, сприяла її припиненню або розкриттю злочинів, вчинених у зв'язку із створенням або діяльністю такої групи чи організації, якщо в її діях немає складу іншого злочину (ч. 2 ст. 258-3 КК України); 4) особа,

крім організатора або керівника терористичної групи (організації), за дії, передбачені ст. 258-5 КК України, якщо вона добровільно до притягнення до кримінальної відповідальності повідомила про відповідну терористичну діяльність або іншим чином сприяла її припиненню або запобіганню злочину, який вона фінансувала або вчиненню якого сприяла, за умови, що в її діях немає складу іншого злочину (ч. 4 ст. 258-5 КК України); 5) особа, яка перебувала у складі не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань, за дії, передбачені ч. 1 або ч. 2 ст. 260 КК України, якщо вона добровільно вийшла з такого формування і повідомила про його існування органи державної влади чи органи місцевого самоврядування (ч. 6 ст. 260 КК України); 6) особа, яка вчинила злочин, передбачений ч. 1 або ч. 2 ст. 263 КК України, якщо вона добровільно здала органам влади зброю, бойові припаси, вибухові речовини або вибухові пристрої (ч. 3 ст. 263 КК України).

Таким чином, на підставі вищевикладеного, можна зробити висновок, що сутність зазначених заохочувальних норм полягає у самовикритті особи у вчиненому злочині, викритті організованих злочинних об'єднань та вилучення з незаконного обігу вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв. З цього приводу П.В. Хряпінський слушно зазначив, що у розділі IX Особливої частини КК України «Злочини проти громадської безпеки» зосереджена найбільша кількість спеціальних видів звільнення від кримінальної відповідальності й ця обставина зумовлена: характером і ступенем суспільної небезпеки; значною природною латентністю; особливістю злочинних (терористичних, воєнізованих або збройних формувань) груп та організацій, що системно застосовують маскування, спеціальні заходи власної безпеки, розвідки та контррозвідки; складністю виявлення, розкриття, досудового розслідування та розгляду у судах кримінальних справ тощо. Тому позитивна посткримінальна поведінка особи, спрямована на викриття та ліквідацію зазначених злочинних формувань, набуває особливої кримінологічної цінності як засіб запобігання злочинам проти громадської безпеки [3, с. 250].

Отже, досліджуючи спеціальні підстави звільнення від кримінальної відповідальності за злочини, передбачені ст.ст. 255, 258-3, 260 КК України, та опрацювавши відповідні новітні праці вітчизняних фахівців з кримінального права, ми дійшли висновку, що у ст. 257 КК України необхідно теж передбачити спеціальні підстави звільнення від кримінальної відповідальності за бандитизм та у зв'язку з цим пропонуємо положення ч. 2 цієї статті викласти в такій редакції: «Звільняється від кримінальної відповідальності особа, крім організатора або керівника банди, за вчинення злочину, передбаченого частиною першою цієї статті, за винятком вчинення тяжких чи особливо тяжких злочинів, пов'язаних з посяганням на життя та здоров'я особи, якщо вона добровільно повідомила правоохоронні органи про створення банди або участь у ній та активно сприяла її розкриттю».

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст.131 (з наступними змінами та доповненнями).

2. Курило М. Законодавче визначення кваліфікації окремих злочинів проти громадської безпеки // Вісник прокуратури. 2003. № 3 (21). С. 44–46.

3. Хряпінський П.В. Кримінологічне значення позитивної посткримінальної поведінки у запобіганні злочинам проти громадської безпеки // Вісник Кримінологічної асоціації України. 2012. № 2. С. 249–255.

Кобзар Олександр Федорович
професор кафедри забезпечення
державної безпеки Київського
факультету Національної академії
Національної гвардії України,
доктор юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ФОРМ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ З ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ

Основними сучасними тенденціями протидії злочинності є, з одного боку, диференціація функцій органів досудового розслідування та оперативних підрозділів, а з іншого – її комплексність та системність. Процес диференціації функцій та їх практичної реалізації неможливий без відповідного узгодження діяльності її учасників. Тому взаємодія є найважливішим компонентом підвищення ефективності протидії злочинності, необхідним елементом їх якості. Об'єктивна необхідність взаємодії обумовлюється, з одного боку, спільністю задач, які стоять перед різними оперативними підрозділами, з іншого – відмінностями в їх функціональному та структурному положенні.

Серед основних організаційних форм взаємодії органів досудового розслідування з